

ABSTRAKT

MITÍLOVÁ, Viera: *Implementácia zážitkového vyučovania environmentálnej výchovy v biológii v ôsmom ročníku základnej školy*. [Druhá atestačná práca]. Katolícka univerzita v Ružomberku. Pedagogická fakulta. Centrum celoživotného vzdelávania. Ružomberok: PF KU, 2016. 67 s.

Naša práca sa zaoberá možnosťami využitia zážitkového vyučovania environmentálnej výchovy v biológii. Cieľom práce je ponúknuť učiteľom niekoľko námetov, ako pripraviť hodiny zážitkového vyučovania, aby sa pre žiakov stala environmentálna výchova atraktívnejšou, aby pochopili jej reálne spojenie s každodenným životom.

Teoretická časť popisuje základné termíny –zážitkové vyučovanie, jeho metódy, princípy, výhody aj riziká. V praktickej časti ponúkame priame skúsenosti z praxe – námety konkrétnych vyučovacích hodín environmentálnej výchovy v biológii v ôsmom ročníku. Zachytáva ciele, metodiku a zhodnotenie jednotlivých prvkov či aktivít.

V súčasnosti sa kladú stále vyššie nároky na odbornú prípravu učiteľov, na zmenu vyučovacích metód, na využívanie vhodnej motivácie vo výchovno- vzdelávacom procese. Jednou z ciest k týmto zmenám je aj zážitková pedagogika a výchova zážitkom. Pretože to, čo sa naučíme pomocou zážitku, je trvácnejšie, ostáva v pamäti uchované dlhšie.

Kľúčové slová: zážitok, zážitkové vyučovanie, vyučovacie metódy, environmentálna výchova, simulačná hra, participácia, kooperácia

ÚVOD

„Ak rozmýšľaš jeden deň dopredu, najedz sa.

Ak rozmýšľaš jeden rok dopredu, zasad' strom.

Ak rozmýšľaš sto rokov dopredu, vychovávaj deti.“

čínske príslovie

Náš život nemôže byť oddelený od prostredia v ktorom žijeme. Od prostredia blízkeho, ale i vzdialeného, v konečnom dôsledku od celej Zeme. Všetkým, ktorí sledujú trendy a rozvoj vo svete je jasné, že situácia nie je príliš dobrá. Možnosťou, ako zvýšiť úctu k prírode, je učiť o nej už na základných školách.

Posledné merania prírodovednej gramotnosti našich žiakov (do ktorej environmentálna výchova jednoznačne patrí a z nej vychádza) v štúdiu OECD PISA v roku 2012 ukázali, že Slovenská republika v roku 2012 dosiahla výkon na úrovni 471 bodov a medzi krajinami OECD sa tak umiestnila na 28. – 31. mieste (z 34 krajín) a v medzinárodnom meradle všetkých zúčastnených krajín (65) na 39. – 42. mieste.

Výkon žiakov Slovenska v prírodovednej gramotnosti sa nachádza pod priemerom zúčastnených krajín. Jednou z ciest, ako zlepšiť tento stav, je skvalitniť prípravu učiteľov a tým aj vzdelávanie žiakov. Vhodnou stratégiou na rozvíjanie environmentálneho poznania i environmentálnej gramotnosti žiakov sú rôzne aktivizujúce metódy výučby, medzi ktoré patrí aj zážitkové vyučovanie.

Deti vo veku 10- 15 rokov sa chcú učiť a rozvíjať svoje myslenie a osobnosť. Majú predstavu o tom, čo všetko je vlastne vzdelávanie a vedia aj ako sa majú učiť. Ak nedostali príliš veľa kritiky a zlých známok, ešte vždy majú radi školu i učenie. Práca s deťmi v tomto veku býva vzrušujúca, odmeňujúca i vyzývajúca. V jednej minúte sa môžu zdať deťmi, o chvíľu už môžu konať ako mladí dospelí. Potrebujú schopnosť objavovať svoje hodnoty a cítiť sa voľne pri vyjadrovaní svojich názorov. Študovaním rozličných problémov týkajúcich sa nášho životného prostredia, môžu sa začať rozhodovať o tom, čo je dôležité pre ich život. Deti tiež radi objavujú veci, či už skúmaním v prírode, alebo aj čítaním kníh. Oblubujú učenie sa o prírode v triede, ale ešte viac vyhľadávajú možnosti učiť sa o prírode priamo v nej. Takáto práca so žiakmi je veľmi náročná, či už na prípravu učiteľa, materiálne pomôcky, priestor i čas. Práve preto, aby sme pomohli učiteľom takéto netradičné a zaujímavé hodiny zrealizovať, no v konečnom dôsledku tým pomôcť žiakom vybudovať si prostredníctvom vlastných

zážitkov pozitívne environmentálne postoje, rozhodli sme sa vypracovať túto prácu na tému zážitkového vyučovania v environmentálnej výchove. Ponúkame v nej niekoľko zaujímavých nápadov a postupov, ako spestriť vyučovanie tak, aby žiaci nie len nadobudli teoretické vedomosti a poznatky, ale tieto si mohli „na vlastnej koži“ overiť a vyskúšať. Pokúsili sme sa poskytnúť či už začínajúcim učiteľom alebo učiteľom hľadajúcim inšpiráciu, námety a overené postupy ako vnieť do výchovno-vzdelávacieho procesu nové prvky, motivačné, aktivizujúce a zážitkové formy učenia.

Hlavným cieľom našej práce bolo navrhnúť, realizovať a následne vyhodnotiť zážitkové vyučovanie v biológii zamerané na problematiku environmentálnej výchovy v ôsmom ročníku základnej školy v tematickom celku Ekologické podmienky života. Realizáciou a overením účinnosti týchto metód tak skvalitniť výučbu environmentálnej výchovy, aby pre žiakov nebola len nudným tematickým celkom, z ktorého poznatky „potom už vlastne nebudú potrebovať“. Ďalej sme chceli zistiť, či zážitkové učenie podporuje tvorivosť a samostatnosť myslenia u žiakov, rozvíja spoluprácu a aktivitu. Chceli sme tiež poukázať žiakom na spojitosť environmentálnej výchovy so životom.

Práca je členená do troch častí. V prvej časti - teoretickej sa venujeme charakteristike zážitkového vyučovania, jeho teoretickým východiskám. Ďalej charakterizujeme kritériá zážitkového vyučovania, popisujeme rôzne formy a vymenúvame výhody a nevýhody zážitkovej pedagogiky. Práca je zameraná na environmentálnu výchovu, preto charakterizujeme práve túto, ako súčasť vzdelávania v predmete biológia.

V druhej, praktickej časti, uvádzame skúsenosti z praxe, kde aplikujeme priame využitie zážitkového vyučovania environmentálnej výchovy na hodinách biológie v ôsmom ročníku základnej školy. Postupne predstavujeme konkrétne námety vyučovacích hodín s využitím zážitkového vyučovania s podrobnými metodickými poznámkami. Tretia časť overuje prínos zážitkového vyučovania cez prieskum: formou dotazníka hodnotíme afektívnu stránku a vedomostným testom hodnotíme kognitívnu stránku zážitkového vyučovania.

V práci vychádzame z odbornej literatúry, z internetových informačných zdrojov. Prevažnú časť práce tvoria vlastné materiály, námety, rôzne metódy zážitkového vyučovania, ktoré sme zostavili na základe metodických skúseností a overili pedagogickou praxou. Súčasťou práce sú aj prílohy, ktoré predstavujú